

حجت‌الاسلام والمسلمین برته

ایران با «الهیات حضور در خیابان» قواعد متعارف قدرت را به چالش کشید

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در نخستین نشست از سلسله نشست‌های علمی- تبیینی «ایران؛ قدرت اول جهان بر اساس محاسبات الهی» با موضوع «بیانات رهبر معظم انقلاب با نگاهی به مبانی قرآنی و روایی قدرت»، با تشریح مبانی فلسفی و هستی‌شناختی قدرت، به تبیین تفاوت الگوی نبوی با الگوی سلطه جهانی پرداخت و با اشاره به پیام‌های رهبر معظم انقلاب، سیره پیامبران الهی، تحولات جنگ اخیر، واکنش‌های فرامرزی، فناوری‌های مورد اشاره در جنگ و جایگاه ایران در معادلات بین‌المللی، دیدگاه خود را درباره مؤلفه‌های قدرت در تمدن اسلامی بیان کرد.

• قدرت؛ مفهومی فلسفی و مقایسه‌ای

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در ورود به بحث اصلی، قدرت را مفهومی که برای فهم آن باید ابتدا مبانی فلسفی و وجودشناختی‌اش روشن شود دانست و در این باره توضیح داد: قدرت از جنس مفاهیم مقایسه‌ای و تحلیلی است؛ برای مثال، هنگامی که آهن با چوب مقایسه می‌شود، می‌توان از قوت بیشتر یکی نسبت به دیگری سخن گفت؛ بنابراین، مفاهیمی مانند قوت و قدرت در بستر مقایسه و تحلیل معنا پیدا می‌کنند.

این استاد حوزه و دانشگاه افزود: اگر این مقدمه به‌عنوان مبنا پذیرفته شود، باید بررسی کرد که منشأ تفاوت میان دو موجود یا دو حقیقت چیست و چرا یکی قوی‌تر و دیگری ضعیف‌تر توصیف می‌شود.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، با اشاره به مفاهیم قدرت، قوت، ضعف، عزت و ذلت، گفت: این مفاهیم، با وجود اعتباری‌بودن، رها و بی‌ریشه نیستند و برای شناخت آن‌ها باید منشأ و مبانی‌شان را تحلیل کرد.

• نسبت وجود با قدرت و عزت

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، با طرح بحث وجود و نسبت موجودات با مبدأ هستی، اظهار کرد: اگر همه عالم را وجود فراگرفته باشد، باید تفاوت مراتب قوت و ضعف را نیز در نسبت میان موجودات بررسی کرد.

این فعال بین‌المللی، با تبیین وابستگی موجودات به خداوند متعال، تأکید کرد: در نگاه توحیدی، خداوند قائم به ذات است و دیگر موجودات در اصل وجود خود به او وابسته‌اند. اگر موجودات در اصل وجود خود وابسته به مبدأ هستی باشند، تحلیل قدرت و ضعف آن‌ها نیز باید با توجه به همین نسبت صورت گیرد. از این منظر، مفاهیمی مانند عزت، اقتدار و اثرگذاری، تنها مفاهیمی ظاهری نیستند؛ بلکه باید منشأ آن‌ها در نسبت موجودات با مبدأ هستی بررسی شود.

وی این بحث را به مفاهیم اجتماعی نیز تعمیم داد و گفت: جامعه، حاکمیت و حکومت نیز از جمله موضوعاتی هستند که می‌توان آن‌ها را در چارچوب مبانی فلسفی و الهیاتی مورد بررسی قرار داد.

• هرچه تقرب به خدا بیشتر؛ عزت و اقتدار بیشتر

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، با اشاره به نسبت طولی موجودات با مبدأ هستی، توضیح داد: در نگاه توحیدی، هرچه نسبت و قرب یک موجود به خداوند بیشتر باشد، صفات کمالی مانند عزت، اقتدار و اثرگذاری در آن پررنگ‌تر خواهد بود.

وی با اشاره به اینکه این بحث، تنها به موجودات بسیط محدود نمی‌شود، پرسید که آیا می‌توان چنین تحلیلی را درباره مفاهیم برساخته اجتماعی، از جمله جامعه و حاکمیت، نیز به‌کار گرفت و در پاسخ، این امکان را مطرح کرد.

این استاد حوزه و دانشگاه، با تأکید بر اینکه نگاه الهی به عالم، محاسبات انسان را تغییر می‌دهد، اظهار کرد: هنگامی که پدیده‌ها با چنین دیدگاهی تحلیل شوند، ارزیابی قدرت، ضعف، اثرگذاری و مناسبات میان قدرت‌ها نیز دگرگون خواهد شد.

• «آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند»؛ از منظر فلسفی

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در ادامه، به عبارت مشهور «آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند» اشاره کرد و آن را از منظر فلسفی مورد تحلیل قرار داد و با تبیین وابستگی موجودات به مبدأ هستی، خاطرنشان کرد: اگر انسان، جهان را مجموعه‌ای از موجودات مستقل و بی‌نیاز نبیند، قدرت‌های مادی نیز برای او جایگاه مطلق پیدا نمی‌کنند.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به تعبیر «وجود ربطی» در فلسفه، گفت: در چنین نگاهی، انسان برای خود و دیگران استقلال مطلق قائل نمی‌شود و همه پدیده‌ها را در نسبت با خداوند می‌فهمد. از این منظر، عبارت «آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند» را نباید صرفاً شعاری سیاسی دانست؛ بلکه می‌توان آن را ناظر به نوعی تحلیل فلسفی درباره وابستگی قدرت‌های مادی و محدودبودن استقلال آن‌ها در نظام هستی تفسیر کرد.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، با بیان اینکه چنین نگاهی در ارزیابی قدرت‌های بزرگ تأثیرگذار است، افزود: در این چارچوب، قدرت حقیقی صرفاً با انبوه امکانات و تجهیزات سنجیده نمی‌شود.

• تقابل تمدنی؛ الگوی نبوی در برابر الگوی سلطه

این استاد حوزه و دانشگاه در ادامه، به تقابل دو الگوی تمدنی پرداخت و گفت: الگوی سلطه در دوره‌های مختلف تاریخ، صورت‌های متفاوتی به خود گرفته است.

این فعال بین‌المللی، با اشاره به مصر باستان، ساختارهای سلسله‌مراتبی در یونان و روم باستان و شکل‌های متأخر قدرت در آمریکا، این موارد را در چارچوب تحلیل خود از الگوهای سلطه بررسی کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، با اشاره به تعبیر قرآنی «أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى» گفت: در منطق سلطه، صاحبان قدرت خود را در جایگاهی برتر و مسلط بر دیگران می‌بینند و می‌کوشند، اراده خود را بر دیگران تحمیل کنند.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه افزود: صورت‌ها، زبان‌ها و فناوری‌های سلطه ممکن است، در طول تاریخ تغییر کنند؛ اما برای شناخت آن‌ها باید به مبانی و منطق حاکم بر این الگوها توجه کرد.

این استاد حوزه و دانشگاه در مقابل، تمدن نبوی را الگویی متفاوت دانست که در آن، قدرت برای هدایت انسان‌ها، رهایی از سلطه و تقویت اراده‌ها به‌کار گرفته می‌شود.

• پیامبران اولوالعزم علیهم‌السلام؛ صاحبان اراده در مواجهه با قدرت‌های بزرگ

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، با اشاره به ویژگی پیامبران اولوالعزم علیهم‌السلام، بر اهمیت اراده در سیره آنان تأکید کرد و گفت: مسئله اساسی در بسیاری از مواجهه‌های تاریخی، تقابل اراده‌هاست.

این استاد حوزه علمیه قم، با اشاره به زندگی حضرت عیسی، حضرت نوح، حضرت ابراهیم و حضرت موسی علیهم‌السلام، بر ضرورت توجه به شرایط زندگی و موقعیت پیامبران در هنگام انجام مأموریت‌های الهی تأکید کرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، با اشاره به مأموریت حضرت موسی علیه‌السلام در برابر فرعون، توضیح داد: حضرت موسی علیه‌السلام با وجود دشواری‌های پیش‌رو، مسئولیت مواجهه با قدرت مسلط را پذیرفت.

وی این نمونه را در چارچوب تحلیل خود از نقش اراده و ایمان در قدرت مطرح کرد و افزود: مواجهه با قدرت‌های بزرگ، صرفاً به محاسبه امکانات، ساختارها، نیروی انسانی و تجهیزات محدود نمی‌شود.

• پیامبران تسلیم امپراتوری‌ها نشدند و امپراتوری هم نساختند

حجت‌الاسلام والمسلمین برته با تأکید بر اینکه پیامبران الهی علیهم‌السلام در برابر امپراتوری‌ها تسلیم و ذلیل نمی‌شدند، اظهار کرد: نکته مهم این است که پیامبران، با وجود ایستادگی در برابر قدرت‌های مسلط، خود به دنبال ایجاد ساختارهای سلطه‌گرانه مشابه نبودند. مسئله در منطق نبوی این نیست که یک قدرت کنار برود تا قدرت دیگری همان جایگاه را به دست آورد؛ بلکه هدف، تغییر روابط سلطه و عزت‌بخشی به مردم است.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به تفاوت میان کنارزدن یک حاکم و تغییر ساختار سلطه گفت: پیامبران، امت خود را عزیز می‌خواستند، نه ذلیل و زیردست.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، این رویکرد را یکی از تفاوت‌های بنیادین تمدن نبوی با الگوهایی دانست که قدرت را با سلطه بر دیگران تعریف می‌کنند.

• در تحلیل‌ها باید به تفاوت میان قدرت در نگاه الهی و محاسبات متعارف توجه داشت

حجت الاسلام والمسلمین برته در ادامه، با اشاره به پیام رهبر معظم انقلاب، بر ظرافت‌های موجود در تعبیرهای مربوط به قدرت تأکید کرد و گفت: در تحلیل چنین پیام‌هایی باید به تفاوت میان قدرت در نگاه الهی و قدرت در محاسبات متعارف توجه داشت.

وی با طرح این دیدگاه که پیامبران، با وجود برخورداری از اتصال به علم الهی، به دنبال ساختن امپراتوری سلطه نبودند، اظهار کرد: در سیره انبیا علیهم‌السلام، حرکت به سمت تولید ابزارهای کشتار جمعی و نابودی انسان‌ها، مبنای قدرت‌سازی قرار نگرفته است.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در همین چارچوب، به سلاح‌های میکروبی و زیستی و ابزارهایی که می‌توانند محیط زیست را نابود کنند اشاره کرد و این موضوع را در تقابل با منطق نبوی قرار داد.

این فعال بین‌المللی تأکید کرد: قدرت در هندسه فکری انبیا به‌معنای همراه‌سازی اراده‌هاست، نه حذف، نابودسازی یا تباه‌کردن آن‌ها؛ هدف این الگو، رشد و تقویت اراده‌های انسانی است.

• تفاوت بنیادین جبهه حق و باطل؛ نجات در برابر نابودی

این استاد حوزه و دانشگاه در تبیین تفاوت جبهه حق و باطل اظهار کرد: جبهه باطل در پی نابودی جبهه حق است؛ اما جبهه حق نباید نابودی انسان‌ها را هدف نهایی خود قرار دهد؛ بلکه هدایت و نجات آنان نیز اهمیت دارد.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، با اشاره به امکان توبه و بازگشت انسان‌ها گفت: در نگاه دینی، اگر زمینه هدایت و نجات فردی فراهم باشد، باید این امکان را مورد توجه قرار داد.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، این رویکرد را از تفاوت‌های بنیادی دو جبهه دانست و افزود: در این نگاه، جبهه حق در پی سعادت و هدایت انسان‌هاست و حتی درباره کسانی که در برابر آن قرار گرفته‌اند، امکان بازگشت و اصلاح را نادیده نمی‌گیرد.

وی در ادامه، با اشاره به سیره امام خمینی رحمه‌الله و رهبران انقلاب اسلامی، بر ضرورت توجه به مردم کشورهای دیگر، از جمله مردم آمریکا و اروپا، مستقل از سیاست‌های دولت‌های‌شان تأکید کرد و این نگاه را بخشی از پیام انسانی و تمدنی انقلاب اسلامی دانست.

• سلاح جبهه باطل؛ کشتار جمعی و سلاح جبهه انبیا؛ احیای جمعی

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در ادامه سخنان خود، با مقایسه ابزارهای دو الگوی تمدنی گفت: اگر سلاح اصلی جبهه باطل و غرب را ماشین کشتار جمعی بدانیم، سلاح جبهه انبیا علیهم‌السلام و انقلاب را باید ماشین احیای جمعی دانست.

وی با تأکید بر اینکه ابزار قدرت در الگوی نبوی باید در خدمت بیدارگری و آگاهی‌بخشی باشد، گفت: هدف این الگو، توجه‌دادن انسان‌ها، بیدارکردن ظرفیت‌های درونی و فراهم‌کردن زمینه احیای فردی و اجتماعی است.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به ابزارهای کشتار جمعی، فناوری‌های میکروبی و اتمی و نیز فناوری‌هایی که در سخنان خود از آن‌ها با تعبیر «فرکانسی» یاد کرد، مدعی شد: در جنگ اخیر نیز از برخی فناوری‌های خاص استفاده شده است.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، این موارد را در چارچوب تحلیل خود از تفاوت تمدن مبتنی بر سلطه با تمدن نبوی مطرح کرد و گفت: تمدن سلطه‌گر، اراده انسان‌ها را از طریق ترس و شهوت تضعیف می‌کند؛ درحالی‌که تمدن نبوی به دنبال احیا و تقویت اراده‌هاست.

• تحلیل فلسفی انسان و اراده؛ از آسیب به بدن تا مسئله نفس

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در بخشی دیگر از سخنان خود، بحثی فلسفی درباره انسان، نفس و امکان آسیب‌زدن انسان به خویش مطرح کرد و با طرح مثالی درباره فردی که از خودکشی سخن می‌گوید، میان آسیب‌زدن به بدن و حقیقت وجودی انسان تمایز گذاشت و این موضوع را از منظر فلسفی بررسی کرد.

این استاد حوزه علمیه قم در این بخش، بر این دیدگاه تأکید کرد: حقیقت انسان را نمی‌توان صرفاً به بدن مادی فروکاست و برای تحلیل وجود انسان و اراده او باید به مباحث عمیق‌تری در فلسفه توجه داشت.

• تمدن نبوی؛ فناوری نرم و تربیت انسان‌های صاحب اراده

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به ماندگاری قدرت در تمدن نبوی گفت: این قدرت بر فناوری‌های نرم، ظرفیت‌های فکری و محتوای باطنی انسان‌ها تکیه دارد.

وی با یادکرد از مباحث مطرح‌شده درباره سنت‌های الهی و فطرت انسانی، توضیح داد: تمدن نبوی به دنبال برقراری ارتباط با ظرفیت‌های مشترک انسانی و تربیت انسان‌هایی است که قدرت تشخیص و انتخاب داشته باشند.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته افزود: در این الگو، هدف تربیت انسان‌های صاحب اراده است، نه افرادی که صرفاً به‌دلیل وام، افزایش خواسته‌های مادی یا ترس، مطیع ساختارهای قدرت می‌شوند.

این فعال بین‌المللی تأکید کرد: انسان‌های آزاد و صاحب اراده می‌توانند در عرصه‌های مختلف اجتماعی و بین‌المللی نقش‌آفرینی کنند و همین ظرفیت انسانی، از مؤلفه‌های قدرت ماندگار تمدنی است.

• امت در برابر چارچوب دولت- ملت

وی در ادامه، مفهوم امت را در نسبت با حاکمیت و ساختار دولت ـ ملت مورد توجه قرار داد و گفت: امت را باید یکی از مؤلفه‌های اساسی در فهم قدرت تمدنی دانست. هنگامی که تمدن و حاکمیت بر مفهوم امت استوار شود، پیوندهای اعتقادی و اجتماعی می‌توانند از مرزهای جغرافیایی فراتر بروند و چارچوب‌های متعارف دولت- ملت، برای توضیح همه مناسبات کافی نخواهند بود.

این استاد حوزه و دانشگاه، با اشاره به نقش مرزهای جغرافیایی در نظم سیاسی معاصر، اظهار کرد: در الگوی مبتنی بر امت، پیوندهای دینی و اعتقادی می‌توانند به شکل‌گیری مناسبات فرامرزی منجر شوند.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، همچنین با اشاره به جایگاه رهبری و مناسبات جبهه مقاومت، این دیدگاه را مطرح کرد که در چارچوب امت، جایگاه رهبری ممکن است فراتر از محدوده جغرافیایی یک کشور فهمیده شود.

• قدرت تمدنی ایران و مفهوم امت

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در بخش دیگری از سخنان خود، با اشاره به حمله آمریکا به ایران و شهادت امام خامنه‌ای، از واکنش‌ها و تجمعات حمایتی در برخی کشورهای دیگر سخن گفت.

وی این واکنش‌ها را در چارچوب پیوندهای اعتقادی و فرامرزی تحلیل کرد و گفت: در یکی از کشورهای منطقه، پس از تجمع مردم مقابل سفارت کشور مهاجم، حدود ۳۰۰ نفر به شهادت رسیده‌اند. این رویداد، نشانه‌ای از ظهور و بروز فرامرزی پیوندهای اعتقادی و در چارچوب قدرت تمدنی ایران و مفهوم امت است.

• ایران قواعد بازی بین‌المللی را به چالش کشید

این استاد حوزه و دانشگاه، با طرح این پرسش که مهم‌ترین ویژگی قدرت بین‌المللی ایران چیست، به نقد چارچوب‌های متعارف روابط بین‌الملل پرداخت و گفت: تحلیل متعارف روابط بین‌الملل بر محور دولت-ملت، منافع ملی و مناسبات میان کشورها شکل گرفته است؛ اما ایران در این چارچوب قواعد رایج بازی را به چالش کشیده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته، با اشاره به ساختارهای بین‌المللی و ابزارهای کنترل و فشار، اظهار کرد: تحریم‌ها و سازوکارهای محدودکننده را باید در چارچوب تلاش برای کنترل اثرگذاری ایران نیز بررسی کرد.

وی این دیدگاه را مطرح کرد که ساختارهای بین‌المللی، برای مدیریت دولت‌هایی که در برابر نظم مسلط قرار می‌گیرند، سازوکارهایی ایجاد کرده‌اند؛ اما از نگاه او، ایران با تکیه بر ظرفیت‌های فکری، اعتقادی و اجتماعی خود، معادلات متعارف را با چالش مواجه کرده است.

رئیس مرکز راهبری جذب حوزه‌های علمیه، با اشاره به تحریم‌ها افزود: نگرانی از گسترش پیام و اثرگذاری ایران یکی از عواملی است که باید در تحلیل فشارهای بین‌المللی مورد توجه قرار گیرد.

• تأکید بر بازخوانی قدرت ایران بر اساس مبانی الهی

این استاد حوزه و دانشگاه، در جمع‌بندی مباحث خود، تأکید کرد: برای شناخت قدرت ایران باید در کنار مؤلفه‌های مادی، به مبانی الهی، ظرفیت‌های اجتماعی، اراده انسانی و پیوندهای فرامرزی نیز توجه داشت.

حجت‌الاسلام والمسلمین برته در پایان، تفاوت الگوی نبوی و الگوی سلطه را در هدف و شیوه اعمال قدرت دانست و تصریح: در منطق انبیا علیهم‌السلام، قدرت باید در خدمت هدایت، رشد و احیای انسان‌ها قرار گیرد، نه نابودی و تضعیف اراده آنان.